

Ehkäisevän päihdetyön toimielin (EPT)

Aika 27.8.2020, klo 8-10

Paikka Etäyhteys (Teams)

Osallistujat (x=läsnä)

X	Satu Helin	sosiaali- ja terveystoimiala, pj.
X	Sanna Kenttälä	kehittämispalvelut, siht.
	Marjo Jasu	nuorisopalvelut
X	Leena Koivisto	varajäsen nuorisopalvelut
X	Kimmo Kouru	liikuntapalvelut
	Tiina Laitala	ympäristöterveydenhuolto
X	Kristiina Kuusio	konsernipalvelut
	Mari Smedberg	Lounais-Suomen poliisilaitos
X	Arja Kumpulainen	vanhuspalvelut
X	Päivi Kovanen	varajäsen vanhuspalvelut
	Anna Kuromaa	perhekeskus
X	Pauliina Parpo	päihdekliniikka
X	Tuija Eskelinen	Rauman kriisikeskus
	Jenni Pohjonen	Rauman seurakunta
X	Elisa Lehtinen	työterveyshuolto
X	Marja Lehtimäki	terveyspalvelut
	Jari Haarala	Rauman Yrittäjät ry
	Lisäksi kutsuttuja:	
X	Saila Hohtari	sosiaalipalvelut

Asiat:

1. Edellisen muistion 14.5.2020 läpikäyminen

Linjaus:

Todettiin, että Satakunnan tulevaisuuden sote-keskus hankehakemuksen ja/tai Satakunnan sote rakennuudistuksen hankehakemuksen toimenpidetaulukkoon tulee Rauman osalta laittaa ehkäisevän päihdetyön näkökulmasta ainakin Islannin malli, PAKKA, ehkäisevän päihdetyön kehittäminen Raumalla ja psykiatrisen sairaanhoitajan palveluita kouluun sekä Lääkärien ja hoitajien vastaanotolle.

Valomerkki, omin jaloin ja IPC menetelmistä tulee selvittää, miten paljon niitä käytetään sosiaali- ja terveystoimialalla sekä sivistystoimialalla. Toimialojen tulee miettiä, miten niiden käyttöä laajennetaan tavoitteellisesti, mikäli ne on otettu käyttöön.

Muuten merkittiin tiedoksi.

2. Keskustelua korona-ajan näkymisestä ja päihteiden käytöstä

Linjaus:

Vanhuspalveluissa on tullut viime aikoina runsaasti huoli-ilmoituksia ja sitä kautta palveluntarpeen arviointeja. Toimielimessä keskusteltiin, että vanhuspalveluissa voisi hyödyntää järjestöjen tuottamaa materiaalia ehkäisevään päihdetyöhön liittyen, kuten esimerkiksi EHYT:n verkkosivuja. Liikuntapalveluista Kimmo Kouru kertoi, että parvekejummat aloitetaan uudelleen.

Todettiin, että vanhuspalveluista ollaan tekemässä terveyden edistämisen määrärahashakua. Haku jätetään maanantaina rahoittajalle. Mietittiin, että järjestöjä olisi hyvä saada kumppaniksi mukaan hankkeeseen. Hankkeen kautta tai muulla tavoin tulisi miettiä, miten tunnistetaan ja tavoitetaan ikäihmiset, joilla on syrjäytyneisyyttä ja päihteiden liikkakäyttöä eli toteutettaisiin etsivää/löytävää vanhustyötä. Arja Kumpulainen ottaa yhteyttä Ulla-Maija Nikulaan Fingerroosin säätiöön etsivän ja löytävän vanhustyön mallien kehittämiseksi ja sopii tapaamisesta/käynnistä/koulutuksesta asian tiimoilta.

Työterveydessä ei ole vielä havaittu, että päihteiden käyttö olisi työikäisillä lisääntynyt, mutta toimielimessä todettiin, että se voi näkyä vasta viiveellä. Todettiin, että tiedotusvälineissä on ollut esillä mm. se miten helposti etätyön aikana voi tulla tavaksi ottaa iltapäivälasillinen ja ei sitä niin herkästi tuoda esille.

Yleisesti korona on aiheuttanut ihmisillä huolta.

3. Satakuntalaisten hyvinvointikertomus v.2019 ja hyvinvointisuunnitelma v.2020-2024

[Satakuntalaisten hyvinvointikertomus v.2019 ja hyvinvointisuunnitelma v.2020-2024](#) luonnos on kommenttikierroksella Satakunnan kuntien kunnanhallituksissa 30.9.2020 asti. Tämän jälkeen se menee hyväksyntään 11/2020 Satasairaalan valtuustoon. Strategien asiantuntija Kristiina Kuusio esittelee keskeiset kohdat päihteiden osalta ja toimielin keskustelee luonnoksesta.

Rauman kaupungin [hyvinvointi](#)-sivut internetissä.

Linjaus:

LAPSET, VARHAISNUORET JA LAPSIPERHEET

Satakunnassa on 0–17 v. lapsia ja nuoria 39 066 (31.12.2018 Tilastokeskus). Humalahakuinen juominen ja tupakointi on vähentynyt Satakunnassa, mutta on korkea edelleen vertailualueisiin nähden; vain Etelä-Pohjanmaalla tupakoidaan vertailualueista Satakuntaa enemmän. Nuuskan käyttö on huolestuttavasti kasvussa. Huolestuttavaa on, että Satakunnassa laittomia huumeita ainakin kerran kokeilleiden 8. ja 9. -luokkalaisten määrä on kasvanut vuodesta 2011 lähtien ja on korkeampi kuin vertailumaakunnissa. Huomioitavaa on, että laittomien huumeiden (kyselyssä oleva termi) käytön mukana tulee aina rikollisuutta. Lapset ja nuoret raportoivat muuta maata enemmän läheisen alkoholinkäytön tuomista ongelmista. Rahapelaamista havaitaan muuta maata enemmän satakuntalaisten alaikäisten keskuudessa, vaikka suunta on laskussa.

Todettiin, että lastensuojelun asiakkaiden ongelmien taustalla valtaosassa on vanhempien tai oma päihteiden käyttö.

NUORET JA NUORET AIKUISET

Satakunnassa on 18–29 v. nuoria ja nuoria aikuisia 26 936 (31.12.2018 Tilastokeskus). Tupakointi ja humalahakuinen juominen ovat laskevana trendinä, mutta muuta maata jäljessä. Laittomien huumeiden kokeilu on lukiolaisilla Satakunnassa vähän laskussa, mutta ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoilla kasvussa. Läheisten alkoholinkäyttö aiheuttaa ongelmia merkittävästi enemmän kuin muualla maassa.

TYÖIKÄISET

Satakunnassa on 30–64-vuotiaita työkäisiä 96 799 (31.12.2018 Tilastokeskus). Päivittäin tupakoivia on Satakunnassa merkittävän paljon 21,4 %, koko maan määrän ollessa 13,2 %. Alkoholista liikaa käyttävien osuus (AUDIT-C) 20 – 64 -vuotiaista on lähtenyt nousuun Satakunnassa ja on korkein vertailualueisiin nähden. Huomioitavaa on, että tiedon pohjana on AUDIT-C mittari, jonka tiedot tulevat Finsote -tutkimuksesta ja otos on Satakunnasta ollut pieni. Tästä syystä tulosta ei voida pitää täysin luotettavana.

IKÄIHMISET

Satakunnassa on 65-vuotta täyttäneitä asukkaita 58 079 (Tilastokeskus 31.12.2018). Alkoholista liikaa käyttävien osuus 65- ja 75-vuotiaissa on lähtenyt kasvuun Satakunnassa. Itsensä yksinäiseksi kokevien määrä on Satakunnassa merkittävän suuri, myös palveluita koetaan saavan liian vähän. Ikääntyneet kokevat olevansa psyykkisesti merkittävästi kuormittuneita, verraten muuhun Suomeen ja vertailualueisiin. Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65-vuotta täyttäneillä ovat nousseet vuodesta 2015. Satakunnassa oli vuonna 2018 hoitojaksoja 348,6 / 10000 asukasta kohden; koko maassa vastaava luku oli 334,5.

YHTEENVETO

LAPSET JA NUORET SEKÄ PERHEET

Peruspalveluiden osaamista ja tukea tulee vahvistaa lasten ja nuorten mielenterveys- ja päihdepalveluissa. Näyttöön perustuvia menetelmiä maakunnassa ovat esimerkiksi IPC – toimintamenetelmä eli nuorten mielenterveyden varhainen tuki, puheeksiotto, varhainen tuki, Valomerkki -keskustelut ja Omin jaloin -menetelmä. Syrjäytymisuhan alla oleviin nuoriin on panostettava Satakunnassa. Maakunnallista koordinoitua ja tavoitteellista työtä lisätään edellä mainituissa erityiskysymyksissä. Muistion liitteenä on Tavoitteet päihteiden käytön ennaltaehkäisyyn sekä riippuvuuksien aiheuttamien haittojen vähentämiseen.

Luonnos on kommenttikierroksella 30.9.2020 asti, joten kommentteja suunnitelmasta voi vielä antaa Kristiina Kuusiolle. Toimielimessä todettiin, että suunnitelmassa sivulla 15. oleva Kuva 1. Satakunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rakenne-luonnos tulisi päivittää.

4. Rauman kaupungin päihde- ja mielenterveyssuunnitelma vuoteen 2022

[Rauman kaupungin päihde- ja mielenterveyssuunnitelma vuoteen 2022](#). Aikuis- ja perhetyön päällikkö Saira Hohtari kertoo suunnitelmasta toimielimelle, joka keskustelee suunnitelmasta.

Linjaus:

Todettiin, että ehkäisevän päihdetyön vuosikello on hyvä, joten sitä tulee jalkauttaa poikkihallinnollisesti kaikkien tietoon ja käyttöön. Päätettiin, että psykososiaalisen tuen toimintakortti 1. tallennetaan [EPT:n](#) verkkosivuille. Kuntalaiset saavat siitä tietoa, mistä he saavat apua, kun heillä herää henkilökohtainen huoli ja avuntarve esimerkiksi oman tai läheisen sairastumisen myötä. Toimielimessä keskusteltiin, että Rauman kaupungin päihde- ja mielenterveyssuunnitelma ja sitä edeltävä nykytilanteen selvitys on kattava ja hyvä.

Suunnitelman toteutumisen seurantaan tarvitaan työryhmä. Todettiin, että sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja Satu Helin keskustelee asiasta kaupunginjohtajan kanssa, koska seuranta tulee saattaa kaupungin toiminnassa työntekijätasoa korkeammalle, jotta tarvittaviin toimiin panostetaan toiminta- ja taloussuunnitelmassa ja sen indikaattoreissa aiempaa enemmän. Tämän perusteella joko toimialajohtaja tai kaupunginjohtaja nimeää kyseisen ryhmän. Ryhmän vetäjänä tai alustajana toimii aikuis- ja perhetyön päällikkö Salla Hohtari. Toiminta on kiinteä osa kaupungin HYTE-työtä.

5. Ehkäisevän päihdetyön rakenteiden olemassaolo kunnittain Satakunnan maakunnassa huhtitoukokuussa 2020 raportti

Suunnittelupäällikkö Sanna Kenttälä esittelee raportin ja toimielin keskustelee raportin vastauksista. AVIn raportin lisäksi vastaukset koostetaan Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen kansalliseen arkistoon.

Linjaus:

Todettiin, että Raumalla on ehkäisevän päihdetyön rakenteissa heikkoutta. Raumalta puuttuu ehkäisevän päihdetyön koordinaattori, mikä tulisi olla 40 000 asukkaan kunnissa. Ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilön nimeäminen oli pari vuotta sitten haasteellinen ja sitä hoitaa nyt suunnittelupäällikkö kaiken muun työn ohella ja melko kaukana käytännön toiminnasta. Asiaa valmistellaan ja viedään toiminta- ja taloussuunnittelun kautta eteenpäin ja ollaan yhteydessä sivistystoimialaan, mistä ehkäisevä toiminta tulee käynnistyä.

6. Syksyn Pakka- Kampanjat

Näytä paperit! Älä välitä! –kampanja pidetään 24-27.9. Raumalta kampanjaan osallistuu neljä anniskelua/ tai elinkeinotoimijaa. Suunnittelupäällikkö Sanna Kenttälä organisoi kampanjan toteutuksen Raumalla.

Linjaus:

Merkittiin tiedoksi.

7. Valomerkki

Suunnittelupäällikkö kertoo Selvin päin Satakunnassa – hankkeen valomerkkikeskusteluiden pilotointien tulokset. Pilotointi materiaalit: <https://www.pori.fi/organisaatio/hankkeet-ja-verkostot/selvin-pain-satakunnassa-hanke>

Linjaus:

Todettiin, että Raumalta ei ole osallistuttu pilotointiin, koska Valomerkki koulutuksen käyneet henkilöt työskentelevät yksikössä, jossa malli on otettu vain osittain käyttöön. Valomerkki- keskustelut ovat ennalta ehkäisevää toimintaa. Kohderyhmänä on alaikäiset, jotka ovat käyttäneet päihteitä tai joiden hallussa on päihteitä, jotka eivät ole lastensuojelun asiakkaita. Toimintamallissa puututaan nuorten päihteiden käyttöön ennen kuin nuorelle tulee päihteistä johtuvia suurempia ongelmia.

Lisäys kokouksen jälkeen Anna Kuromaalta saadun selvityksen perusteella:

Valomerkki toimintamalli ei ole käytössä Raumalla. Omin jaloin –menetelmään on vuosia sitten koulutettu paljon henkilöitä eri ammattiryhmistä (kuraattoreita, nuorisotyöntekijöitä, sosiaaliohjaajia, terveydenhoitajia), ei tietoa tarkasta määrästä. Menetelmää käytetään soveltuvin osin, koska kokonaisuutena se koetaan tosi työläänä ja se sisältää osia, jotka eivät sovi käytettäväksi kaikkien kanssa Selvin päin Satakunnassa (pakka –toimintamalli) – HEP työryhmän kautta on otettu osia menetelmästä käyttöön, mutta setin toteuttaminen kokonaisuudessaan vaatisi sille kokonaan oman työntekijän.

8. Koulutusta

Selvin päin Satakunnassa –hanke järjestää syyskuussa kaksi alkoholin puheeksiottokoulutusta. Koulutukset pidetään Eurajoella 10.9. ja 17.9., päivien sisältö on sama. Tarkemman ohjelman ja ilmoittautumissohjeet löydät tämän linkin takaa: https://www.pori.fi/sites/default/files/atoms/files/alkoholin_puheeksiottokoulutus_eurajoki_0.pdf

Ilmoittautua voi 7.9. klo 16 asti.

Linjaus:

Leena Koivisto vie koulutuksesta tietoa nuorisopalveluihin. Muilta osin merkittiin tiedoksi.

9. Ehkäisevän päihdetyön toimielimen puheenjohtajan vaihdos

Linjaus:

Puheenjohtaja Satu Helin kertoi sote-maakuntatehtävien vuoksi siirtävänsä puheenjohtajan tehtävän aikuis- ja perhetyön päällikkö Saila Hohtarille, joka on lähempänä käytännön päihdetyön toimintaa ja jolta sekä valtakunnallinen että Rauman kaupungin oma päihde- ja mielenterveysstrategian valmistelu on päättynyt. Satu Helin osallistuu jatkossa satunnaisesti toimielimen kokouksiin ja vie osaltaan asioita eteenpäin.

10. Muut asiat

Linjaus:

Ehkäisevän päihdetyön viikko

Ehkäisevän päihdetyön viikko on tänä vuonna VK 45 eli 2.-8.11.2020. Toimielimessä keskusteltiin, että viikon aiheena on kannabis, kuten viimevuonna. Leena Koivisto kertoi Hyvinvointi- ja ehkäisevän päihdetyön työryhmän (HEP) kokoontuvan 9.9.2020, jolloin he miettivät miten kyseinen viikko tulee näkymään raumalaisten nuorten parissa. Tarkemmat tiedot kampanjasta päivittyvät lähiaikoina verkkosivulle www.tsekkafaktat.fi, josta voi tilata materiaalia kyseistä viikkoa varten. Toimielimessä päätettiin, että päihdeklinalta Pauliina Parpo ja liikuntapalveluista Kimmo Kouru antaisivat kyseisellä viikolla haastattelun paikalliselle medialle.

Seuraavaan EPT:n kokoukseen pyydetään Rauman poliisilaitokselta nuorempaa konstaapelia kertomaan opinnäytetyöstään koskien toisen asteen opiskelijoiden huumeiden käyttöä.

Tuija Eskelinen Kriisikeskuksesta kertoi, että he ovat saaneet STEA:lta avustusta, joka käytetään uusien mallien käyttöönottoon. Sote alan työntekijöille järjestetään stressin ensiavun itsehoitomalli (pienryhmä). Trauman kokeneille henkilöille kuten esimerkiksi maahanmuuttajille järjestetään omaehtoisuutta ja toimituutta vahvistava taito- ja mielen toipumisen ryhmä. Vakaviin päihde ja mielenterveysongelmiin otetaan käyttöön lyhytterapeuttinen työote.

11. Seuraavan kokouksen ajankohdan sopiminen

Linjaus:

Seuraava kokous on 27.10.2020 klo 12-14.

Satu Helin kiitti toimielintä aktiivisesta toiminnasta.